

DREPT PUBLIC

CZU: 341.645(4):341.231.14

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.1\(60\).07](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.1(60).07)

HOTĂRĂRILE CtEDO: OBLIGATIVITATEA EXECUTĂRII LOR DE CĂTRE AUTORITATEA JUDICIARĂ NAȚIONALĂ

Armen OGANESEAN,
doctorand USM, procuror,
Procuratura municipiului Chișinău
<https://orcid.org/0000-0001-7357-0141>

SUMAR

În prezentul articol este cercetat conceptul executării hotărârilor CtEDO de către autoritatea națională judiciară cu definitivarea raționamentelor de aplicare a precedentului judiciar în cadrul procesului penal. Totodată, au fost abordate premisele de utilizare a jurisprudenței ca izvor de drept în cadrul procesului penal cu relevarea particularităților executării hotărârilor CtEDO în cadrul procesului penal.

Prin cercetarea efectuată a fost realizată o investigație complexă a aspectelor teoretico-legislative privind executarea hotărârilor CtEDO în cadrul procesului penal în calitate de izvor de drept. În lucrare sunt formulate concluzii și recomandări care pot constitui un fundament științific pentru eventuale modificări legislative.

În prezentul studiu a fost identificat rolul Curții Europene și al Consiliului Europei în vederea asigurării executării și respectării hotărârilor CtEDO de către autoritățile judiciare naționale. De asemenea, studiul denotă rolul activ al puterii judecătorești în procesul implementării și executării hotărârilor Curții Europene în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: *precedent, practică judiciară, jurisprudență, hotărâre, CEDO, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, proces penal.*

Atașată idealurilor democrației contemporane, în care recunoașterea și garantarea drepturilor omului reprezintă un element central, Republica Moldova a pășit pe drumul creării cadrului instituțional și legislativ al unui stat de drept [2, p. 119-120]. Protecția jurisdicțională internațională a drepturilor omului implică posibilitatea unui organ jurisdicțional internațional de a statua asupra unei

ECTHR JUDGMENTS: NATIONAL JUDICIAL AUTHORITY EXECUTION OBLIGATIONS

SUMMARY

In this article, we have researched the concept of the execution of ECtHR judgments by the national judicial authority with the finalization of the reasoning for the application of the judicial precedent in criminal proceedings. At the same time, we approached the premises for the use of jurisprudence as a source of law in the criminal process, revealing the particularities of the execution of ECtHR judgments in the criminal process.

Through the research realized, a complex investigation was carried out of the theoretical-legislative aspects regarding the execution of the ECtHR judgments within the criminal process as a source of law. The paper formulates conclusions and recommendations that can provide a scientific basis for possible legislative changes.

In this study, we identified the role of the European Court of Justice and the Council of Europe in ensuring the execution and applying of ECtHR judgments by national judicial authorities. The study also shows the active role of the judiciary in the process of implementing and enforcing the decisions of the European Court in the Republic of Moldova.

Key-words: *precedent, judicial practice, jurisprudence, judgment, ECHR, European Court of Human Rights, criminal proceedings.*

spețe referitoare la încălcarea drepturilor omului printr-o hotărâre care beneficiază de autoritatea lucrului judecat. Deosebit de importante, diverse și eficiente pentru protecția efectivă a drepturilor omului, aceste acte contribuie în mod determinant la definirea și interpretarea paletei de drepturi și libertăți consacrate în izvoarele juridice [14, p. 71].

Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului este un proces complex care poate fi privit sub diferite aspecte. În prezenta lucrare

am încercat să evidențiem legătura existentă între competențele autorităților judiciare naționale, pe de o parte, și executarea hotărârilor Curții Europene, pe de altă parte.

Preeminența dreptului este un principiu care nu poate fi respectat decât dacă cetățenii au într-adevăr posibilitatea, în practică, de a-și valorifica drepturile și de a contesta acțiunile ilegale [16]. Astfel, precedentul Curții Europene capătă valoare reală atunci când este corect interpretat și a fost executat la timp de către subiecții naționali.

Studiind practica Curții Europene, am evidențiat că subiectul executării hotărârilor judecătorești a fost analizat și expus pe larg de către instanța de la Strasbourg. În hotărârea *Hornsby vs. Grecia* [18], Curtea a menționat că executarea unei hotărâri judecătorești, a oricărei instanțe, trebuie să fie considerată ca parte obligatorie integrantă a unui proces judiciar în sensul art. 6. Curtea deduce acest drept la executarea din principiul preeminenței dreptului. În speța *Belilos vs. Elveția* [17], Curtea a decis că, în ceea ce privește dimensiunea obligațiunii statului de a se conforma hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, aceasta a fost întotdeauna interpretată ca fiind unica obligațiune de rezultat.

Recomandarea Rec(2003)17 a Comitetului Miniștrilor către statele membre în materie de executare a deciziilor judecătorești *din 9 septembrie 2003* [16] prevede că statele membre sunt obligate să garanteze dreptul la executare al oricărei persoane care beneficiază de o decizie judecătorească coercitivă pronunțată în ultimă instanță, deoarece faptul de a nu executa o decizie judecătorească sau de a amâna momentul la care ea își produce efectele poate face acest drept inoperant și iluzoriu în detrimentul uneia dintre părți.

Legislația națională, la fel, stabilește caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești. În conformitate cu art. 20 alin.(3) din *Legea privind organizarea judecătorească* [12], hotărârile instanței judecătorești sunt obligatorii și neexecutarea lor atrage răspundere, conform legii. Dreptul la un tribunal ar fi iluzoriu, dacă sistemul de drept al unui Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească irevocabilă și obligatorie să rămână neexecutată în detrimentul unei părți [8, p. 16]. Judecând admisibilitatea recursului în anulare, Colegiul penal [4] a menționat că hotărârile judecătorești rămase definitive și irevocabile capătă puterea de lucru judecat *res judicata pro veritate habetur*, ceea ce produce o cauză de împiedicare a pornirii, continuării, judecării cauzei penale ori redeschiderii acesteia. Analizând practica Curții Europene, am evidențiat regula precum că statul este obligat să garanteze existența mijloacelor juridice adecvate și suficiente pentru a asigura executarea obligațiilor pozitive care îi revin.

Judecătorul este destinatarul privilegiat al hotărârii din cauza efectului direct care îi este recunoscut: interesul de intervenție al judecătorului este mai înainte de toate de a putea, eventual, evita repetarea de ilicit în așteptarea unei modificări a dreptului intern. Chiar în ipoteza în care hotărârile Curții necesită o reformă complexă și amplă, judecătorul național poate și trebuie - pe cât este posibil - să facă primele concluzii, așteptând să intervină o lege de ansamblu [10, p. 21]. Executarea hotărârilor Curții Europene de către autoritatea judiciară națională presupune, în primul rând, conformarea deciziilor magistraților autohtoni cu hotărârile judecătorilor de la CtEDO, ceea ce implică abținerea de la practici viciate, evitarea erorilor de sistem, a încălcărilor depistate și sancționate de autoritatea europeană.

Analizând *strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016* [11], am evidențiat actualitatea problemei ce ține de dezvoltarea mecanismului de implementare a hotărârilor judecătorești, inclusiv a hotărârilor CEDO. În acest sens, considerăm că problema executării hotărârilor Curții Europene este actuală și acum, în pofida schimbărilor pozitive care au avut loc în ultimii ani. Aplicând jurisprudența CtEDO, judecătorii execută concomitent principiile stabilite în practică, cărora le sunt destinate în primul rând.

Un alt aspect ce ține de executarea hotărârilor Curții Europene de către autoritatea judiciară națională ține de problemele în care Curtea constată lacune legislative. În această situație, considerăm că, atâta timp cât nu intervin modificările normative, judecătorul național nu poate aplica norma criticată de Curtea Europeană. Cu titlu de exemplu, aducem hotărârea *lordachi ș.a. vs. Moldova* [19], în care CtEDO a menționat că legislația națională cu privire la interceptarea convorbirilor telefonice nu conține suficiente garanții împotriva arbitrariului. Referitor la problema expusă, observăm că, deși hotărârea dată a fost pronunțată în anul 2009, modificările legislative privind interceptările telefonice au intervenit abia în anul 2012.

Problema abordată supra rămâne actuală și în anul 2022, fapt remarcat în practica recentă a Curții Constituționale.

Potrivit hotărârii Curții Constituționale nr. 31 din 23.09.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 132° alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală, se menționează: Curtea Europeană a reiterat faptul că egalitatea armelor reprezintă o trăsătură inerentă unui proces echitabil. Acuzatul trebuie să aibă posibilitatea să-și pregătească apărarea într-un mod adecvat și fără restricții în prezentarea tuturor argumentelor relevante pentru apărare în fața instanței de judecată și, astfel, să aibă posibilitatea să in-

fluențeze rezultatul procedurilor (*Simon Price vs. Regatul Unit*, 15 septembrie 2016, § 99). CtEDO a reținut în jurisprudența sa că înregistrările efectuate trebuie comunicate în mod intact și complet, în scopul unui control eventual al judecătorului și al apărării (*Karabeyoğlu vs. Turcia*, 7 iunie 2016, § 88). În jurisprudența sa cu privire la interceptarea comunicărilor, Curtea Europeană a reținut că printre garanțiile minime necesare pentru a se evita abuzul de putere se numără măsurile care trebuie luate pentru a comunica informațiile părților (*Big Brother Watch and Others vs. Regatul Unit*, 25 mai 2021, § 335) [9].

Dreptul la un proces echitabil implică și dreptul de acces la dosarul cauzei. Accesul la dosar este necesar pentru ca procesele penale să se desfășoare în contradictoriu și cu respectarea principiului egalității de arme între acuzare și apărare. Dreptul la un proces penal în contradictoriu presupune că atât acuzarea cât și apărarea trebuie să poată cunoaște și pune în dezbatere observațiile făcute și probele aduse de către partea opusă. Nedivulgarea probelor materiale apărării care conțin astfel de informații, care i-ar permite acuzatului să se exonereze sau să i se reducă pedeapsa, ar constitui o negare a facilităților necesare pregătirii apărării și, prin urmare, o încălcare a dreptului garantat de articolul 6 § 3 lit. (b) din Convenție (*Janatuinen vs. Finlanda*, 8 decembrie 2009, § 45) [9].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului recunoaște că, deși libertatea de a alege mijloace de a-și îndeplini obligațiile conform Convenției aparține Statului Contractant, nu este întotdeauna clar pentru autoritățile naționale ce trebuie să facă pentru ca legile lor să se conformeze jurisprudenței CtEDO [23, p. 75].

În hotărârea abordată supra, Curtea Constituțională a Republicii Moldova notează că articolul 132° alin. (15) din Codul de procedură penală nu prevede posibilitatea apărării de a participa la procesul decizional cu privire la evaluarea pertinentei informațiilor interceptate, acestea din urmă putând fi nimicite până la examinarea cauzei de către instanțele de fond. Ca urmare a aplicării prevederilor contestate, ar putea surveni situații în care probele care sunt, de fapt, pertinente pentru apărare au fost distruse la etapa urmăririi penale, iar persoana în discuție este privată de dreptul de a lua cunoștință de probele respective și de a le utiliza în apărarea sa la judecarea cauzei penale. Rezumând cele enunțate, Curtea conchide că textul „și decide care din comunicările înregistrate urmează a fi nimicite, desemnând persoanele responsabile de nimicire. Nimicirea informațiilor în baza încheierii judecătorului de instrucție este consemnată de către persoana responsabilă într-un proces-verbal, care se anexează la cauza penală” din articolul

132° alin. (15) din Codul de procedură penală contravine articolelor 20 și 26 în coroborare cu articolul 54 din Constituție [9].

În continuare, vom analiza rolul Curții Europene și al Consiliului Europei în vederea asigurării executării și respectării hotărârilor CtEDO de către autoritățile judiciare naționale.

Executarea hotărârilor Curții nu este controlată însă de jurisdicția europeană care a pronunțat-o. În conformitate cu art. 46 § 2 din Convenție, *hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei, care este chemat să supravegheze executarea ei*. Angajamentul asumat de statele contractante în ordinea juridică internațională de a se conforma hotărârilor definitive ale instanței europene nu apare ca suficient pentru asigurarea executării lor. Statele contractante au consimțit instituirea unui control politic al executării hotărârilor instanței europene, control realizat de organul executiv al Consiliului Europei, în conformitate cu dispozițiile statutului acestei organizații internaționale. Este și acesta un aspect al specificității mecanismului de control al modului în care statele contractante înțeleg a-și respecta obligațiile asumate prin Convenție [7, p. 77].

Executarea hotărârilor Curții Europene este obligatorie, în caz contrar intervin diferite sancțiuni. Există un șir de sancțiuni care pot fi aplicate în cazul dat, neprevăzute explicit în textul Convenției. De pildă, art. 3 din Statutul Consiliului Europei prevede că respectarea drepturilor omului este principiul de bază al asocierii la această organizație și, totodată, art. 8 din statut permite Comitetului de Miniștri să suspende participarea în Consiliul Europei sau chiar să excludă din organizație, dacă un stat-membru este vinovat de încălcarea gravă a drepturilor omului [25, p. 114]. Deci, vedem că neexecutarea hotărârilor Curții Europene, precum și nerespectarea acestora, poate atrage nu numai consecințe de ordin juridic, dar și politico-economice.

În jurisprudența sa, Curtea Europeană recunoaște că mecanismul de control al Convenției este foarte eficient, ceea ce permite statelor-membre să efectueze mai activ lucrări de perfecționare a cadrului normativ intern, orientându-se spre principiile și standardele europene. Mai mult ca atât, acesta obligă statele membre să se abțină de la încălcările repetate, introducând modificările corespunzătoare în legislația și practica existentă. În doctrina de specialitate este expusă părerea [25, p. 4] precum că, mulțumită acestuia, oamenii simpli, organizațiile non-guvernamentale dispun de o pârgie eficientă de influență, prin intermediul căreia se implică în stimularea și inițierea reformelor juridice. Susținem această părere și considerăm că rolul autorității judiciare în sfera execu-

tării hotărârilor instanței de la Strasbourg capătă o deosebită importanță, poziționând-o între titularii drepturilor garantate de CEDO.

Conform principiilor răspunderii internaționale la executarea hotărârilor pronunțate de o instanță internațională de jurisdicție, inclusiv Curtea Europeană, trebuie respectat principiul general *restitutio in integrum*, care incumbă obligația statului respondent de a repune reclamantul în situația anterioară, dacă este posibil [13, p. 134].

În doctrina de specialitate există părerea [2, p. 45] **că Consiliul European, fiind nu doar un „examinator”, dar și un „profesor” de democrație**, nu se limitează doar la redactarea, perfectarea constituțiilor, dar ține să asigure că dispozițiile constituțiilor nu sunt doar cuvinte goale. Într-adevăr, cunoaștem că, în vederea executării prescripțiilor stipulate în practica CtEDO de către magistrații naționali, asistența metodică, socială și economică este acordată statelor-membre de către Consiliul European. Această autoritate regională, în comun cu alte organisme internaționale, a creat diferite proiecte, programe, strategii în sfera protecției judiciare a drepturilor omului.

În cauza *Scozzari și Giunta vs. Italia* [22], Curtea a reafirmat că statul pârât este chemat *nu numai* să plătească interesele sumele acordate cu titlu de satisfacție echitabilă, dar și să aleagă, sub controlul Comitetului Miniștrilor, măsurile generale și/sau, dacă este cazul, individuale care vor fi adoptate în sistemul său juridic intern pentru a indica un termen pentru încălcarea constatată de către Curte și de a lichida pe cât este posibil consecințele.

În acest scop, Comitetul de Miniștri al Consiliului European examinează dacă:

1. satisfacția echitabilă acordată de către Curte a fost plătită, însoțită de unele eventuale interese de întârziere și, dacă este cazul, ținând cont de discreția de care dispune Statul interesat pentru a alege mijloacele necesare pentru a se conforma hotărârii, dacă:
 - 1.1. au fost luate măsuri individuale pentru a asigura că încălcarea a încetat și că partea lezată este plasată, în măsura posibilității, în situația în care se afla înainte de încălcarea Convenției;
 - 1.2. au fost adoptate măsuri generale pentru a preveni noi încălcări similare cu cele constatate sau de a lichida încălcările care continuă [10, p. 10].

În speța *Matthews vs. Regatul Unit* [20], Curtea Europeană a stabilit că obligațiunea fiecărui stat-membru de a se conforma hotărârilor Curții cuprinde, *inter alia*, obligațiunea de a adopta măsuri cu caracter general pentru a preveni eficient noi încălcări similare cu cele constatate în hotărârile

Curții. Considerăm că realizarea măsurilor, atât de natură individuală cât și de natură generală, este atribuită nu în ultimul rând puterii judecătorești, care, la rândul său, urmează să se conformeze standardelor Curții Europene cuprinse în practica acesteia, pentru a realiza implementarea progresivă și efectivă a măsurilor respective în ordinea de drept intern.

Din practica națională, am adus ca exemplu speța *lordachi ș.a. vs. Moldova*, remarcabilă prin faptul că, timp de aproape trei ani, autoritatea judiciară nu era în situație critică în ceea ce privește aplicarea legislației naționale în domeniul activității speciale de investigații, conformându-se hotărârii Curții Europene și așteptând inițiativa legislativă de rigoare. Prima cauză, în care Curtea Europeană a condamnat Olanda, a fost *Engel și alții*. Deci, Curtea a constatat că sancțiunea disciplinei militare sub forma privării temporare de libertate poartă un caracter penal și, în același timp, nu acordă persoanei suficiente garanții prevăzute de art. 6 din CEDO. Hotărârea dată a avut un impact major asupra legislației Olandei și a determinat revizuirea completă a regulamentului disciplinei militare al acestei țări. Sancțiunile disciplinare sub forma privațiunii de libertate au fost abolite și a fost introdus recurs împotriva deciziilor de aplicare a sancțiunilor disciplinare [24, p. 66].

În contextul studiului nostru reprezintă interes și rolul activ al puterii judecătorești în procesul implementării și executării hotărârilor Curții Europene.

În conformitate cu art. 41 din CEDO, dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a afirmat în cazul *Papamichalopoulos vs. Grecia* [21] că o hotărâre care constată o încălcare implică pentru Statul pârât și autorităților acestuia obligațiunea juridică față de Convenție de a pune un termen pentru încălcare și de a lichida consecințele sale în așa mod încât să restabilească pe cât se poate situația anterioară.

Restabilirea situației anterioare poate fi realizată pe diferite căi, începând cu reluarea procedurilor naționale, încetarea faptei ilicite, anularea confiscării speciale și finisând cu schimbarea pedepsei stabilite, reducerea pedepsei, achitarea persoanei, reabilitarea acesteia. Statul, prin intermediul autorității judiciare, trebuie să execute imperativele Curții Europene pentru a restabili demnitatea și libertatea persoanei.

Din momentul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a conchis o încălcare a garan-

țiilor procedurale ale individului, precum că astfel de infracțiuni au avut repercusiuni asupra alegerii pedepsei la nivel intern, că victima continuă să execute pedeapsa, în special în materie penală, o redeschidere a procesului va permite de a judeca, cu garanțiile drepturilor apărării, a culpabilității sau a inocenței, și de a determina sancțiunea care ar fi trebuit să fie reținută mai întâi, dacă nu ar fi avut loc nici o încălcare a Convenției [10, p. 15].

Recomandarea nr. R (2000) 2 a Comitetului Miniștrilor către Statele membre cu privire la reexaminarea sau redeschiderea unor cazuri la nivel intern în rezultatul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului din 19 ianuarie 2000 [15] prevede că există circumstanțe excepționale în care reexaminarea unui caz sau redeschiderea unui proces se dovedește a fi mijlocul cel mai eficient, sau chiar singurul, pentru a realiza *restitutio in integrum*.

Obligațiunea de încetare a faptului ilicit are o aplicare limitată în sistemul Convenției, căci ea presupune o încălcare continuă. Obligațiunea de reparație în *stricto sensu* este esențială: principiul este, la fel ca și în dreptul internațional general, cel al *restitutio in integrum*. Această obligațiune implică adoptarea unor măsuri individuale. Doar în cazuri de imposibilități juridice sau materiale ea va fi înlocuită cu *restitutio in integrum* a indemnizației, care deseori este preferată de victime [10, p.10].

Prin valoarea lor juridică și morală, hotărârile Curții Europene nu au ridicat probleme majore în executare, ele fiind în numeroase cazuri urmate chiar de măsuri generale a căror adoptare decurgea sau nu dintr-o obligație născută din Convenție. Adunarea Parlamentară a Curții Europene, prin Rezoluția 1226 (2000), a îndemnat Curtea să-și asume obligația de a indica în hotărârile sale care sunt autoritățile naționale indicate să execute hotărârile, astfel încât să se conformeze deciziilor și să ia măsurile generale și individuale necesare. O soluție similară a fost sugerată în Raportul din 2003 al Comitetului de Inițiativă pentru Drepturile Omului, raport care conținea propuneri de garantare pe termen lung a eficienței Curții [23, p. 80]. Multe dintre hotărâri au provocat ori au accelerat reforme legislative, schimbări sau adaptări ale jurisprudenței naționale ori alte măsuri care au stimulat cadrul social intern pentru respectarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale [3, p. 330].

Ținând cont că, în anumite circumstanțe, angajamentul statelor de a executa hotărârile CtEDO poate implica și adoptarea altor măsuri, în afară de satisfacția echitabilă acordată de către Curte în conformitate cu articolul 41 al Convenției și/sau măsuri cu caracter general, în scopul repunerii părții lezate, în măsura posibilității, în situația în care

ea se afla până la încălcarea Convenției [15]. În practică, nu întotdeauna este posibilă repunerea în situația anterioară, de exemplu - în cazul încălcării dreptului la viață sau torturii. Totodată, poate fi reparat dreptul la un proces echitabil, or, persoana deținută ilegal trebuie să fie eliberată imediat. În același timp, considerăm că executarea hotărârilor Curții Europene devine mai simplă, având în vedere existența încălcărilor similare, specifice sistemului de drept al statului nostru, care se află în descreștere pe an ce trece.

În spețele împotriva Moldovei se observă tendința clară a Curții de a conferi și păstra acest caracter absolut și, prin urmare, constant al practicii sale. Aceasta se observă și prin referințe la jurisprudența bine definită a Curții în domeniul aplicabilității articolului 3 [1, p. 9]. Analizând toate spețele în privința Moldovei, se observă clar existența unui cadru jurisprudențial bine definitivat de care se conduce Curtea în hotărârile sale. Cu alte cuvinte, deja sunt identificate anumite spețe examinate de Curte anterior care servesc baza juridică pentru aprecierea circumstanțelor în cauzele împotriva Moldovei. Deci, în fapt, le putem considera niște izvoare de drept veritabile pentru examinarea cauzelor în privința Moldovei [1, p. 9]. Susținem integral părerea dată și considerăm că aceste precedente sau izvoare de drept urmează a fi aplicate direct de autoritățile judiciare în cadrul procesului penal, inclusiv în cazul îndeplinirii atribuțiilor care au tangență cu executarea hotărârilor CtEDO. Este plauzibil în cazul în care instanța națională analizează o situație de fapt sau de drept sub prisma eventualei perspective de sancționare din partea Curții Europene. Aducem, în acest sens, exemplul din practica națională în care Colegiul penal lărgit al CSJ [5], judecând admisibilitatea recursului în anulare, a invocat că situația creată în speță va condiționa eventuale condamnări a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Deci, în coraport cu executarea hotărârilor CtEDO, observăm tendința preventivă a instanțelor judecătorești de a înlătura factorii negativi care pot genera pe viitor o condamnare la Strasbourg.

O situație adversă găsim în altă speță din practica națională. Judecând cererea de revizuire declarată de avocat în numele inculpatului, CSJ [6] a stabilit că apărătorul condamnatului a prezentat Colegiului penal o copie a scrisorii către CEDO din 30 iulie 2013, care confirmă primirea cererii depuse la Curtea Europeană, solicitând revizuirea cauzei penale, ceea ce nu poate fi acceptat în ordinea art. 464¹ alin. (1) CPP. Colegiul penal atestă că revizuirea cauzei penale este necesară numai în cazurile strict prevăzute de art. 464 alin. (1) CPP, care lipsesc în speța dată.

Concluzii. În ultimii ani, în Republica Moldova s-a consolidat ferm tendința de dezvoltare democratică, echitabilă și uniformă a instituțiilor de drept. Rolul principal, în acest sens, le revine autorităților care fac parte din puterea judiciară conform Constituției R. Moldova. În acest sens, judecătorii naționali trebuie să realizeze că răspunderea statului pentru condamnările la Curtea Europeană și multiplele încălcări care nu au ajuns la Curtea de la Strasbourg sunt puse pe umerii tuturor subiecților oficiali, în mod solidar.

Pentru a consolida autoritatea juridică și importanța practică a jurisprudenței CtEDO în activitatea judecătorilor naționali, considerăm că va fi oportună completarea prevederilor naționale privind răspunderea disciplinară a acestor subiecți cu dispoziția privind interpretarea și aplicarea eronată a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Aspectul dat va avea un impact pozitiv asupra implementării standardelor degajate din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în cadrul procesului penal.

În contextul executării hotărârilor CtEDO de către autoritatea judiciară națională, concluzionăm că activitatea dată presupune, în primul rând, conformarea deciziilor magistraților autohtoni cu hotărârile judecătorilor de la CtEDO. În acest mod poate fi realizat rolul activ al puterii judecătorești în procesul implementării și executării hotărârilor Curții Europene în Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Apostol L. *Sinteza jurisprudenței CtEDO în cauzele versus RM examinate sub aspectul art. 3 din Convenție*. Chișinău: Bons Offices, 2010. 500 p.
2. Barbăneagră A., Hadârcă M. ș.a. *Drepturile omului în Republica Moldova*. Chișinău: Gardua-Art, 1998. 147 p.
3. Cârnaț T., Cârnaț M. Protecția juridică a drepturilor omului. Chișinău: Reclama, 2006. 384 p.
4. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 16 ianuarie 2014. Dosar nr. 4-1re-5/14. http://jurisprudenta.csj.md/db_plen_penal.php (vizitat 14.02.2022).
5. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 5 februarie 2014. Dosar nr. 1ra-44/14. http://jurisprudenta.csj.md/db_plen_penal.php (vizitat 14.02.2022).
6. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 3 iunie 2014. Dosar nr. 1rh-3/2014. http://jurisprudenta.csj.md/db_plen_penal.php (vizitat 14.02.2022).
7. Dolea I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Bons Offices, 2009. 417 p.
8. Ghid practic de aplicare a Jurisprudenței Curții Europene în materia neexecutării și/sau duratei excesive a procedurilor. Chișinău, 2012. 42 p.
9. Hotărârea Curții Constituționale nr. 31 din 23.09.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 132/9 alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 264-265.
10. Lambert-Abdelgawad E. *Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului*. Ediția Consiliului Europei: Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 72 p.
11. Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016. Nr. 231 din 25.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 1-6.
12. Legea privind organizarea judecătorească. Nr. 544 din 06.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 58.
13. Poalelungi M., Dolea I., Vîzdoagă T. ș.a. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p.
14. Poalelungi M., Filincova S., Sîrcu I. ș.a. *Manualul judecătorului pentru cauze civile*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1198 p.
15. Recomandarea nr. R (2000) 2 a Comitetului Miniștrilor către Statele membre cu privire la reexaminarea sau redeschiderea unor cazuri la nivel intern în rezultatul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului din 19 ianuarie 2000.
16. Recomandarea Rec(2003)17 a Comitetului Miniștrilor către Statele membre în materie de executare a deciziilor judecătorești din 9 septembrie 2003.
17. Speța *Belilos c. Elveției*, hotărârea din 29 aprilie 1988. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57434> (vizitat 11.02.2022).
18. Speța *Hornsby c. Greciei*, hotărârea din 19 martie 1997. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020> (vizitat 10.02.2022).
19. Speța *Iordachi ș.a. c. Moldovei*, hotărârea din 10 februarie 2009, definitivă din 14.09.2009. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91245> (vizitat 14.02.2022).
20. Speța *Matthews c. Regatului Unit*, hotărârea din 18 februarie 1999. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58910> (vizitat 12.02.2022).
21. Speța *Papamichalopoulos c. Greciei*, hotărârea din 24 iunie 1993. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57836> (vizitat 13.02.2022).
22. Speța *Scozzari și Giunta c. Italiei*, hotărârea din 13 iulie 2000, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58752> (vizitat 14.02.2022).
23. Șterbeț V. Unele aspecte ale protecției drepturilor omului la nivel național prin prisma CEDO și a jurisprudenței CtEDO. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2007, nr. 1-3, p.75-80.
24. Harding C., Fennell P., Swart B., Jorg N. *Criminal Justice in Europe: A Comparative Study*. New York: Clarendon press Oxford, 1995. 424 p.
25. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. Москва: МНИМП, 1998. 598 с.

